پادۋیگ

یاكه

بیولك اش.

(شرق حكایه‌سی)

مترجمی : جلیل بن قاهر.

ناشرلری : برادران كریمیلر.

مطبعهٔ كریمیه قزان.

۱۹۰۹

Лито-типографія Т-го Д-ма „Братья Каримовы“.
Казань. 1909.

یوك اش.

(شرق حکایه‌سی).

I

آسیا قطعه‌سینڭ ایـڭ معمور بلده‌لرنـدن اولان ماصول (Мосулъ) بلده‌سنده الگه‌روگی زمانده محمدعلی اسمنده بر یخشی کمسه بار ایدی. بتون آسیا قطعه‌سنده آنڭ یخشیلغی و کورکام خلقلی اولووی خلق آراسنده طارالغان ایدی. محمدعلی قارت الوغ دولت صاحبی اولوب دنیانڭ هرطرفینه کروانلر یوروتوب سودا قیلدروددن، انعام واحسان ایاسی، فقیر ومحتاج آدملرنی قزغانوچی، کیڭ قوللی هم کیلگان مسافرلرنی حرمت ایدوچی اولغانلقدن هرکمگه معلوم ایدی. واقعاً محمدعلینڭ مزین سرایی هرطرفدن کیلگان مسافرلر ایچون آچق ایدی. خدمتکارلر مسافرلر ایچون آشارغه، ایچه‌رگه ویوقو

اورونلری حاضر ایدوب تورالر ایدی. محمدعلی صاف طبیعتلی، عقللی وتوغری سوزلی اولغان ایچون سویکلی بر آدم ایدی. مملکت ایچنده راحتسزلك وطنچسزلق ظهور ایتکانده خلیفه (١) کوب وقتلر اوشبو محمدعلی قارتقه مشاوره ایته ایدی. عقللی محمد علی قارت ایسه خلیفه گه قایچانغنه اولسه ده صلحنی محافظه قیلوایله کیگاش بیره ایدی.

ماصول شهرینڭ اهالیسی آنی غایت الوغلیلر ایدی. اگر آرالرنده برەر نزاع واقع اولسه اوشبو محمدعلی قارت حضورینه کیلوب آنڭ قیلغان حکمینه راضی اولالر ایدی. محمدعلی قارت نزاعلاشقان آدملرنی تاتولقغه دیملی ایدی. اول اوزینڭ توغری فکری، گوزل کیگاشی ایله هم آبرراغان وقتده اوزینڭ اعانه سی ایله قات قات فائده لنگان بیك کوب دوست ایشلر یاصاغان ایدی. غایت تونباچیلکلی اولوب اوزینڭ قیلغان ایذگولکلری ایله هیچ بر وقت ماقتانماز ایدی اوزینڭ بایلغن وایدکان یخشی آشلرن الله تعالی نڭ رحمتی واحسانی دیوب اویلی ایدی. آنڭ دنیاده ایڭ الوغ قوانچی: سویکلی ایکی اوغلی ایدی. محمد علی نڭ اوغللری اوسوب کیلگان وقتده، آنالری کوبدن وفات اولو اوستینه محمدعلی قارت اوزیده قارتلق یاشینه باصوب باشنداغی آق چاچ بورتکلری کورینه باشلاغان ایدی.

---

(١) الگه روگی زمانده آسیا قطعه سنده (ارمنستان، آناطولی هم حاضرگی ایران مملکتی اورونده) خلیفه لر ایله اداره قلنه تورغان بر نیچه کچکنه پادشاهلقلر اولغان.

الوغ اوغلی جعفر اسمنده اولوب عالی طبیعتلی ، غیرت ایاسی بـر یکت اولوب اعضـا جهتندن طازا طبیعتچه قزو طنغیسز ایدی . بالا وقتنده اوزینک ایبدهشلری آراسنده اوقوده، اویونده وسوزده اوستون اولورغه اجتهاد ایته ایدی. اوسکاچده بیوک درجهلی ومشهور کشی اولونی اویلاپ عادی اشلر ایله اوغراشماینچه بیوک اشلهرگه کرشورگه تلی ایدی .

کچکنه اوغلی نورالدین نامنده اولوب موکلی شاعر ، تیران اویلی، یومشاق کوکللی بر یکت ایدی. صاف کوکلی کورکام خلقی ایله بتون ماصول شهرینک اهالیسی آراسنده مشهور ایدی . یومارت ، تقوی ، ثباتلی ، اشنی اورتاچه وآقرونلاق ایله اشلهوچهن ایدی .

طوغانی جعفر ایسه یانده ملطق، اوق وجایه کبی نرسهلر یورتورگه ، کیف صفا قیلورغه وقوزقونچلی کورنشده اولورغه سیوچان ایدی .

نورالدین ایسه یولدزلر ایله نورلانغان کیچلردن ، آی یاقتیسنده جلتراب وچلتراب آغـا تورغان یلغهلردن وطاک وقتنده باقچهدهغی قوشلرنک موکایوب صایراولرندن خوشلانور ایدی. کیچلرده آتاسینک سرایی توبهسنده (۱) اوزاق وقتلر عجائب وغرائبنی تماشا قیلوب ، تیران ایسهبلرگه چوموب، بونلرنی یاراتقان حق تعالینک الوغلقنی توصیف ایدوب، هم

---

(۱) شرقده ایو توبهلرن ایدهن شیکللی تیگز ایتوب اشلیلر. ایو خواجهلری کوب وقت ایو توبهسنده یورط اشلرن اشلهب وجال ایتوب اوزدرالر .

دنیاده اولغان غرائبنی تصویر ایدوب نظم وشعرلر ترتیب ایدر ایدی .

خلقلر بوایکی برطوغان بالالرنڭ الوغسن قزولغی ایله یاندره وپشره تورغان کوننڭ اوّلگی الوشینده وکچیسن جیلسز ودمق کیچکه اوخشاتالر ایدی . درستنده بولارنڭ قایوسن یخشیراق دیوب حکم قیلو چیتون ایدی .

محمد علی قارت اوزی ایکی اوغلنده بر تیگز کوروب ایکیسنده سویه وآنلرنڭ سلامتلکده اوسولری ایچون دعاقیلا ایدی .

الوغ اوغلی جعفر آتاسینه هروقت « مین بیوك درجه‌لی کشی اولونی تلیم » دیوب سویلی ایدی . جعفرنڭ اوزنده قوت بارلغن سیزگانی نورلی یوزی آڭلاته هم قولندن بیك کوب اشلر کیله‌چگن اوت شیللی یالتراغان کوزلری بلدره ایدی .

بر کوننی محمد علی قارتنڭ ایکنچی اوغلی نورالدین اورامغه تاباقاراب اویلاب « مین کیله‌چکده آدملرگه فائده ایتوچی شفقتلی بر یخشی کشی اولونی تلیمون » دیدی .

اورامده قویاشنڭ آرتوق قزدروندن جووشلك اثری اولماینچه قزو قوم توزانی کوتاریلگان ایدی . شوشندای بر کوننی باشلری آچق ، آیاقلری یالانغاچ قللر وخدمتکارلر چادر ایچنده اولغان خواجه‌لرن صاقلاب ایشه‌کلر وتوه‌لر ایله بر ره‌تدن آشغچلق ایله یوکره ، یوکره اوزالر .

بیچاره فقیره خاتونلر اوزلرینڭ آچ بالالرن طویدرو

جعفر ماتور آق آطقه آطلانوب بتون عسکرنڭ آلدندن
کیله ایدی . آنی کورو ایله خلق حرکتکه کیلوب کوزلرن
جعفرگه تگوب آسمانغه ایشتلرلك طاوش ایله قارشی آلوب
تبریك ایته‌لر حتی آرتندن قالماینچه ایاروب یوریلر .
جعفرنڭ آرتندن چلبرلر ایله بوغاولانغان یاق یاقدن عسکر
ایله احاطه ایتلگان حسابسز کوب اسیرلر کیله ایدی .
محمدعلی قارت اوغلن استقبال ایتو ایچون شهر قابقاسینه
چقماینچه اوزینڭ سرایی ایشك آلدونده کچکنه اوغلی
نورالدین‌نڭ قول باشینه طایانوب اوغلی جعفرنڭ قایتقانون
کوته ایدی . آبزیسینڭ قایتقانون کورگاچ نورالدین بیك
قوانوب شادلغی یوزینه چقغان ایدی. محمدعلی قارت ایسه
اولگیچه طنچ ایدی . جعفر آتاسینڭ یورطی یانینه کیلوب
یتکاچ آطندن توشوب غایت توبانچیلك ایله آتاسی یانینه
کیلوب سلام بیره .
محمدعلی قارت ایسه‌نله‌شکاچ اوغلن قوچاقلی. جعفر حدسز
سویله‌شکاچ آتاسندن « مین حاضر الوغلقغه ایرشدمی؟ »
دیوب صوری .
آتاسی آقرونغنه ایشدیلور ایشدلمه‌ز طاوش ایله «یوق.
اوغلم!» دیوب جواب بیره .
بولارنڭ نرسه سویله گانلرن یاقن تیره‌ده اولغان خلقلر
برسیده آڭلامیلر. جعفر کوڭلسزله‌نه ، توسی اوزگه‌روب
کوزلری یاش ایله طولا ، باشن توبان ایبوب آطینه آطلانوب

کوکلسز وقارانغی چرای ایله اویغه قالوب طاغی اورامده یوروده دوام ایته . حاضر اورامده خلقلرنلک تورلیچه تبریك ایتولری ، اوستینه چه‌چکه لر طاشلاولری جعفرنی برده شادلاندرمیار ایدی . کوب وقتده اوته‌ی مملکتنلک افتخار قیله تورغان، خلیفه‌نلک سویکلی عسکرباشلغی جعفرشهردن یوق بولا، قایده ایکانی معلوم بولمی .

III

برنیچه یل اوزغاچ شرقنلک ایك بیوك پادشاه لقلرندن برسنده بریاش حکیم ظاهر بولوب تیز زمانده بتون اطرافده مشهور بولا . بیگره که خلقلر بو یاش حکیمنلک پادشاه نی دوچار بولغان آور آورودن دوا قیلوب سلامتلندروی توغروسنده حبرانغه قالوب سویلیار ایدی . پادشاه دوا قیلوی ایچون یاش یکتکه نی تلاسه شونی بیررگه حاضر ایکانلگن اوزینه ایتسه‌ده یاش حکیم پادشاهدن هیچ بر اولن اوسمی تورغان صوسزوقوملق اوروندن بر آزییر بیرونی صوراغان ایمش . پادشاه آنلک صوراون قبول ایتوب آگارغه شوندایں اوروندن ییر بیرگان حکیم شول ییرنی آزغنه وقت ایچنده اوزینلک زیرا کلگی وعلمی ایله هرنرسه اوسدررگه یارارلق باصو حالینه کیتوروب فائده لنور ایچون حکومتنلک اوزینه کیری قایتاروب بیرگان . ییردن بیك کوب فائده کیلوب خلق بایوغان ایمش .

بتون اهالی بویاش یکتنی طبیعتنڭ هـــــر بر یاشرن
سرلرن آڭلاوچی دیوب بله‌لر ایدی لکن هیچ کم نسلن
وطوغان ییرن بلمی ایدی بلکه آنی کوکدن اینگان دیوب
تورلی خیالغه چومالر ایدی .

جایگی دمق کیچده اورطاچه غنه کیونگان بریاش آدم
ماصول شهرینه کروب توغری محمدعلی قارتنڭ سراینه کیته.
سراینه باروب یتکاچ ایشکنی آچوب خواجه یانینه کررگه
رخصت صوری خدمتکار ایسه حاضرده خواجنڭ استراحت
وقتی ایدیکن کیلوچیگه بلدره .

شولایده بولسه مسافر آلوب کررگه بیک اوتنگاچ خدمتکار
مسافرنی خواجنڭ بولمه‌سینه آلوب کیته . محمد علی قارت
دیوانغه طایانوب قهوه ایچوب اوتره ایدی . مسافر خواجه
بولمه‌سی یانینه یتکاچ توقتاب خواجه‌لرغه مخصوص براحترام
ایله غایت ادب اوزرنده، سلام بیره . محمد علی قارت درحال
مسافرنڭ طاوشن ایشتو ایله اوروندن قوزغالوب « جعفر
سینمو ؟ » دی .

— جعفر « مین » دیوب جواب بیره .

قارت اولترغان اورنندن توروب « بووقتقه قدری قایده
یوردڭ ؟ » دیوب صوردی .

جعفر آتاسینه جواباً توبنده‌گی ره‌وشچه سوزگه باشلی :

— بووقتقه قدری مین اوزیمه حقیقی الوغلق وشهرت ازله‌دم
هم ازله‌ب طابدم . هیچ بر دوادن شفاطابا آلماغان پادشاهنڭ

آور صحرادن دوا قیلوب سلامتله‌ندرگان طبیبنی هم هیچ بر
اوله‌ن اوسمی‌تورغان صوسز صحرانی منبت ییر حالینه کیتورگان،
بتون خلقنڭ ایسی کیتوب سویلی تورغان حکیمنی ایشتکاندرسڭ؟
مونه شول اشلرنی وجودکه کیترگان آدم مین ایدم. بو یولی مین
سیڭا ولایتلرنی تخریب ایتوچی اولماینچه بلکه بتون مملکتکه
راحتلك وطنچلق اورلوغی ساچوچی اولغان حالده سینڭ
حضورڭا کیلدم. حاضر مینم الوغلقمنی تصدیق قیله‌سڭمی؟
محمدعلی قارت جعفرگه کوڭلسزگنه قاراب آقرن لکن
قاطیغنه « تصدیق قیلمیم » دی .
جعفر آتاسندن بوجوابنی آلغاچ « ئلده تصدیق
ایتمیسڭمی ؟» دیوب آتاسینه تعظیماً باش اییوب ایسه‌نله‌شه‌ده
طاغی طرغان شهرندن آیریلوب چغوب کیته .

IV

طاغی بر نیچه یل اوزغاچ شرقلك بتون شهر و آوللرنده خلقلر
بیك محبت ایله یاڭا ظهور ایتکان شاعرنڭ شعرلرن اوقی باشایلر
آنڭ انشاد ایتکان شعرلری اوّلده اولوب کیچکن شاعرلرنڭ
یازغان شعرلرن قویاش نوری ایله یوغالغان یولدزلر شیکللی
اوزینڭ کوله‌گه‌سی آستنده قالدروب سوندره .
هر کمگه جعفرنڭ اسمی معلوم اولوب شاعرلك شهرتی
اوزینڭ وطنی اولغان ماصول شهرینه‌ده باروب یته . ماصول‌نڭ
خلیفه‌سی اوزینڭ سراینده ترتار و انشاد ایتکان شعرلرن اوز

حضورنده اوقوتور ایچون جعفرنی ازله‌ب طابوب کیترورگه امر قیلا . لکن جعفرنلنگ اسمی خلق آرسنده نه‌قدری طارالغان اولسه‌ده اوزینلنگ قایدا ایکانی معلوم توگل‌ایدی . کونلرنلنگ برنده اوزاق جه‌یه‌و یوروسببلی آلجوغان ، اوستی باشی توزانلانغان ، قولینه‌تیونچك توتقان برکشی محمدعلی قارتنلنگ سراینه کیله . محمدعلی قارتنلنگ خدمتکارلری بو درویشنلنگ کییومینلنگ نچارلغینه قاراماینچه خواجه‌لرینلنگ اوغلی جعفر ایکانون یوزندن طانیلر . جعفرنی کوروایله شادلقلرندن بتون سراینی شاولاتوب شوندوق آنی سرایغه آلوب کره‌لر بووقت محمدعلی قارت ایرته‌نگی نمازنی اوقوایله مشغول ایدی . محمدعلی نلنگ قارتلغندن برآز آرقه‌سی بوکرایگان وبیتلری جیورلغان ایدی . گرچه غایت قارتایغان اولسه‌ده اوغلن طانوده کیمچیلك ایتمه‌دی .

نمازنی اوقوب تمام‌قیلغاچ اوغلینه‌طابا بورلوب ایسکیچه محبت‌ایله قوچاقلاماقچی اولسه‌ده اول آراده جعفر آتاسینلنگ آیاق آستینه یغولوب قالتورانغان طاوش‌ایله : مونه مین‌طاغون سینلنگ سوزکنی ایشتمه‌کچی بولوب قایتدم . مینم انشادقیلغان شعرلرم حسنی قوزغاته ، قلبکه تأثیرایته . مینم شعرلرمنی اوقوغان کشی کیراکبای کیراك فقیر بولسون یاراتوب اوقی . مین اوزم اولسه‌مده اسمم عصرلر بوینچه خلقلر آراسنده بوکونده‌گی شیکللی مشهور بولوب قالاچق . حاضر مینم الوغلغمنی تصدیق ایته‌سکمی ؟

محمدعلی قارت اوغلنی قوچاقلاب آقرونغه اوشبو سوزلرنی ایته :

— ای ، سویکلی اوغلم ! مین سینی قزغانام ، سین حقیقی الوغلقنی و درست شهرتنی طابا آلمیسڭ !

جعفر آتاسندن بوسوزلرنی ایشتکاچ « مین آنی طابار-مون » دی .

آتاسی — خیر اوغلم سین نی قدری قوالاسا کهده جیته آلمازسڭ !

بو سوزلردن صوڭ جعفر باشن توبان صالوب ، چرایی بوزولوب آتاسی ایله کورشوب طاغی اوزینڭ طوغان شهر-ندن آیریلوب یوق بولا .

٧

محمدعلی قارت بر کیچنی یخشی هواده تنفس ایچون ایوتوبه سینه چقغان ایدی . متفکر اولەرق باشن کوتاروب هوادەغی یولدزلرنی تماشا قیلوب صوڭره باش توبان توشورگاچ کیناتدن سرایی یاننده ایشك شاقلداتورغه قورقوب یورگان شیکللی بر آدم شەولەسی کوره . دقت ایله قاراسه نچار وجرتلوب بتکان کیومده بر درویش ایمش .

محمد علی قارت سوزگه باشلاب : « هیچ بر قورقماینچه قاق ! مینم یورطم فقیر مسافرلرگه تونله وکوندزده آچق اولا » دی .

محمد علی قارتنك طاوشنی ایشتكاچ درویش دیدكمز آدم سیسكانوب باشن اندەشوچی، كشیگه كوتاروب آی یاقتسنداغی آتاسینك بوزون كوره .

محمدعلی قارت كوزلری ضعیفلەنوب آیورماسلق قارطایغان اولسەدەیابق یوزلی اوغلی جعفرنی طانی هم « اوغلم ، جعفر !» دی

جعفر ایسه براقدن « ای ، حرمتلو آتام ! » دیگان طاوشی ایلەیاقن كیله ودیه :

— آتای ! قارا میكا مین دنیاده بولغان همه نرسەدن فائدەلنونی اوزیمه منع ایتدم . بایلق ، شهرت ودرجه ایاسی اولولرنك همەسندە بوزوق بر اش ایكانن آكلادم . حاضر مین صحراغه كیتەم اوزمدە بولغان همه فكرلرمنی حتی حیاتمنیدە الله تعالی حضرتلرینه بیره چكمن ، عبادت ایله بر اللەغه توجه ایته چكمن وبتون قایغولریمه آندانغنه امید كوته چكمن . دنیاده بولغان بتون لذتدن اوزمنی منع ایتدم درجه، بایلق وشهرت شیكللی نرسەلرنی ازلگان وقتمدە اوزمنك ایك نچار ، ایك یوق بر كشی ایدكمنی آكلادم . حاضرده مینی هر كم مقدس صانی ، اطرافدن شاكردلر كیلمكدە . شولای بولسەده مین بولارغه هیچ وقت شادلانغانم یوق . مین باری سینك حكمكا گنه ایناناچقمن . ای، حرمتلو

آتام! زنهار ایتسانه مین سینکٔ سوزلرکٔنی آکٔلادمی؟ حقیقی الوغلقغه ایرشدمی؟

جعفر اوشبو سوزلرنی ایتکاچ اچندن آتاسینکٔ جوابن صبرسزلق ایله کوته ایدی.

محمدعلی قارت اوغلینه قایغولی یوز ایله قاراب آخرده شوشی سوزلرنی ایته:

— سویکلی اوغلم! نی ایچون مینم حکمم سیکٔا کیراك؟ سینکٔ وجدانکٔ حقیقی الوغلقغه بولغان یولنی طابا آلماغاننی سینده بولغان شخصیت وتکبرلك کورسه‌ته.

VI

کوبده اوتمی کورشی خلیفه ایله قاتی صوغش باشلانوب بتون اطرافقه هلاکت ایرشه! کوبدن بیرلی کورشی خلیفه جعفر صوغشب آلغان شهرلرنی کیری قایتاروزغه فرصت ازلی ایدی. بو صوغشده ماصول شهری بتونلی دشمان قولینه کروب، عسکرلر بتونلای قاچارغه مجبور بولالر. ماصول شهرینکٔ دشمان قولینه کروی بیگراك محمد علی قارتقه آور بولا. نیچه عصرلردن بیرلی جییلوب کیلگان ماللرنی ویورطلرنی اوت ایله یاندروب بتره لر. دشمانلر

رخصت ایته‌لر. نورالدین یول بوینچه صدقه صوراشوب قایتوب کره نورالدین قایتوب کرگاچ آتاسی وخاتونینینگ شادلغینه نهایت بولمی. لکن نورالدین ایچون جعفر اوزن فدا ایتکانون بلوب قایغره‌لر.

محمدعلی قارت قبله‌غه قارشی قولن کوتاروب «ای، اوغلم جعفر! مین‌سینی بیک قاطی کوکره‌گیمه قسوب سویار ایدم. سین حاضرگنه حقیقی مرتبه و الوغلقغه ایرشدنگ، چونکه سین کشی‌نینگ قوتولووی ایچون اوزگنی فدا ایتدنگ! سین اوزگنی اونتدنگ!» دیوب جعفرنینگ حقیقی الوغلق وچن شهرتکه ایرشوون اقرار قیله.

جعفرنی دشمان خلیفه صوڭندن آزادمی؟ قتلمی ایتکان؟ آنسی معلوم توگل؛ اوشبو حقده خلق تورلیچه سویلی امّا آنكڭ الوغ اشی قیامتگه قدری خلق آراسنده سویلانوب اسمی منگی قالاچق.

صوڭ.